

Az Erdészeti Tudományos Intézet műszaki fejlesztési kutatásának múltja és jelene

Az erdőgazdálkodást érintő tulajdonviszonyok változása, az erdőgazdaságok átalakulása, az egyre nehezebb gazdasági helyzet stb. rányomta bélyegét az erdészeti gépek fejlesztésére, gyártására is. A jelenlegi mélypontról való elmozdulás kezdeti jelei mutatkoznak az erdészeti gépek iránt élénkülő érdeklődésben. Az erdészeti gépek hazai fejlesztését, gyártását az erdészeti munkák szükségszerű gépesítésének és a költségtakarékosabb magyar technológiák alkalmazásának igénye indokolja.

Az erdőgazdasági munkák gépesítésének kutatása hazánkban 1956-ban indult meg, s 1965-től az ERTI-ben önálló osztály keretein belül folyt. Az ez irányú kutatómunka 1982-től az elméleti, alapot adó jellegű műszaki fejlesztési, valamint az alkalmazott, közvetlen gyakorlati igények kielégítésére hivatott gépkísérleti és gépvizsgálati osztályokra tagolt szervezetben valósult meg. 1988-tól az ágazat műszaki fejlesztését szolgáló kutatásokat az intézet egy – összevont – osztálya végezte.

A gépesítési kutatások kezdeményezése, s – több mint 30 éven át – vezetése *dr. Szepesi László* nevével fémjelzett. Ezen időszak eredményei mind a hazai, mind a nemzetközi tudományos és gyakorlati életben méltó elismerést vívtak ki. Kezdetben az ERTI kutatások a gépesítés lehetőségeinek feltárására, a műszaki, gazdaságossági, munkahelyi és egyéb tényezők hatásának és összefüggéseinek elemzésére, valamint a hazailag – jellemzően a keménylombos állományokban – alkalmazható fakitermelési, valamint erdőművelési gépekkel szemben támasztott követelmények meghatározására, illetve a fejlődés fő irányainak kijelölésére összpontosult.

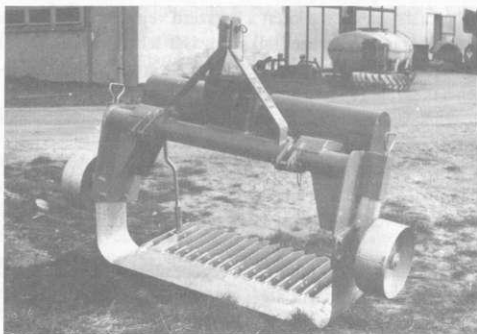
A motorfűrészek bevezetésével, valamint a közelítési gépesítésnek első próbálkozásaival szinte egy időben kezdődött meg egyszerű szerkezetű, új – elsősorban erdőművelési – gépek fejlesztése és gyakorlatban történő elterjesztése. Az ERTI alakította ki többek között a fogatos közelítő kerékpárt, a csemete- és suhángkiemelőket, az erdősfűtesek ápolására alkalmas kultivátorokat, tárcsákat, talajmarókat, az ültetőgépeket, a gyökérfűt, a függesztett gödörfűt, valamint számos más olyan eszközt, amit az erdőgazdaságok ma is sikerrel használhatnak. A hetvenes évek első felében az osztály kifejlesztette a lejtős területek erdősfűtésének, valamint a vágástérületek tuskózás nélküli felújításának gépsorait is.

A gépesítési kutatásban új szakaszt jelentett a többcélú fakitermelő gépek megjelenése és elterjedése. Az intézet funkcionálisan vizsgált és minősített szinte valamennyi hazailag alkalmazott gépet. A hetvenes évek végén az osztály egyik fontos feladatát jelentette az ágazat géprendszereinek kidolgozása. Ezek a javasolt technológiák mellett tartalmazták az ajánlott gépek paramétereit (iránytűpusok megjelölésével), valamint néhány olyan jellemzőt, melyek a gépek alkalmazása szempontjából fontosak lehetnek.

Az esetenként központi források (OMFB, MÉM-MŰFA, OTKA stb.) bevonásával, de döntően vállalati szerződéses kutatások keretében finanszírozott 1,5-2 év átfutási idejű fejlesztések nyomán létrehozott gépek döntő többsége valamilyen formában (szolgálati szabadalom, mintaaltoalom, újítás stb.) védettséget is kapott.

*Kép és szöveg:
Dr. Boda Zoltán – Nyári István*

RVAK-1500

DRP-40 HM

DR. KOSZTKA MIKLÓS

A természetközeli, többcélú erdőgazdálkodás műszaki fejlesztése**Harmónia vagy konfliktus**

Fenti címmel az MTA Erdészeti Bizottsága 1996. május 2-án tudományos konferenciát rendezett. A konferencia időszerezését az adta, hogy az utóbbi években jelentős változások következtek be a műszaki fejlesztés keretfeltételeit meghatározó erdőgazdálkodásban. A befolyásoló politikai és társadalmi változások fő irányai:

- a piacgazdaság kialakulása, amely alapjaiban megváltoztatta a közzgazdasági környezetet;
- a tulajdonviszonyok változása, amely differenciálta az erdőgazdálkodók és ezen keresztül az erdőgazdálkodás céljainak súlypontját;
- a közjóléti szolgáltatások iránti társadalmi igények megnövekedése, amely súlyponteltolódáshoz vezetett a többcélú erdőgazdálkodásban;
- a társadalom fokozott érzékenysége a természet és környezetvédelem iránt, amely a természetközeli erdőgazdálkodás megvalósítását igényli.

A konferencia célja az volt, hogy bemutassa a hazai feltételeket, kitekintsen a környező országokban és Európában zajló folyamatokra, meghatározza a többcélú, természetközeli erdőgazdálkodás igényeit és feltételeit a műszaki fejlesztéssel szemben, valamint bemutassa ezekkel összefüggésben a műszaki fejlesztés hazai törekvéseit.

A konferencia nyitó előadásában *Gerely Ferenc* „A vállalközi állameredszet és a műszaki fejlesztés” kapcsolatát elemezte és ismertette az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt. elképzeléseit.

Eugen Rónay (Zólyom) ismertette a szlovákiai átalakulásokat és azok nehézségeit, amelyek nagyban hasonlítanak a hazai problémákra. A közzgazdasági nehézségek, a vállalkozói munkavégzés, a megnövekedett fakitermelési károsítások mind újszerű megoldásokat kívánnak. Megállapítja: „A gazdaságossági szempontok mellett az ökológiai hatásokat is figyelembe kell venni. Olyan értékelő rendszert kell létrehozni, amely helyesen mőnsősíti eljárásaink műszaki és technológiai jellemzőit, illetve az extenzív és intenzív fakitermelési eljárásokat – a szakszerű és kíméletes munkavégzésre való alkalmasságot is értékelve.” Továbbgondolásra érdemes az a gondolata, hogy „a jó szándékú célok sajnos nem valósulhatnak meg ökonómiai okok miatt, mert hiányoznak a források a megnövekedett költségek fedezésére. Pedig azzal a deklarációval, amely szerint ami ökológiailag helyes, az gazdaságos is, csak egyet lehet érteni.”

Ewald Peritk (BOKU, Bécs) „Lépés a 3. évezredbe – erdsztechnikai elképzelések az új Európában” c. előadásában összefoglalta azokat a műszaki fejlesztéssel összefüggő változásokat és hatásokat, amelyeket az emberiség történelme

folyamán elért, majd kitért azokra az újabb kihívásokra, amelyek a társadalom részéről az erdőgazdálkodás felé megnyilvánulnak. Megfogalmazza, hogy „Az erdsztechnikai tevékenység céljának a jövőben a következőképpen kell hangoznia: Optimális üzemgazdasági eredmény minimális környezeti hatások mellett”, ahol az optimumot nem a költségek minimuma jelöli. A műszaki fejlesztésről megállapította, hogy azt nem lehet egy szakterület ismeretével végezni, hanem olyan szakértőcsoportokat kell kialakítani, amelyben több tudományterület egyenrangú szakemberei vesznek részt. Rámutatott arra is, hogy a közép-európai integrációs folyamatokban a csatlakozni szándékozó országok erdőgazdálkodásának jelentős feladata lesz erdsztechnikai tevékenységeik ökológiai értékelése és bizonylatolása, mint ahogy azt Kanada és a skandináv országok rendkívüli gazdasági érdekeik miatt már igen korán elkezdték.

Koloszár József (EFE) „A fatermesztés igénye a műszaki fejlesztéssel szemben” címmel megtartott előadásában megállapítja: „Gyakran hallom azt a szélsőséges véleményt, mely szerint a természetközeli erdőgazdálkodás legnagyobb ellensége a gépesítés, az erdők túlzott feltárása. Ez a vélemény természetesen nem fogadható el, mivel ma a világon nem képzelhető el erdőgazdálkodás gépek és szállításra alkalmas úthálózat nélkül. Ugyanakkor azt is el kell mondanom, hogy az idézett állítás, ha szélsőséges is, de teljességgel nem alaptalan. Előfordult az utóbbi évtizedek erdszeti gyakorlatában – nem is túl ritkán –, hogy gazdasági kényszerből vagy gazdasági célok erltetett megvalósítása végett a gépesítés nagyobb hangsúlyt kapott, mint az ökológia. Igen gyakran a rendelkezésre álló technika batározta meg az erdszművelési tevékenységet és nem fordítva.” Előadásának további részében részletesen elemezte a szaporítóanyag-termesztés, az erdszítés, végül az erdsznevelés igényeit a gépesítéssel szemben.

Tóth József (ERTI) a „Műszaki fejlesztés és erdszvédelem” kapcsolatát elemezve kitért a korszerű vegyszeres kezelések térhódítására és az ezek alkalmazását lehetővé tevő fejlett műszaki megoldások ismertetésére. Az erdszvédelem területén a műszaki fejlesztésnek három fő irányát jelölte ki:

- a katasztrófa sújtotta területeken a gyors faanyagmentés eszközeinek fejlesztése,
- a vegyszereket a fa gyökérzónájába juttató szerkezet (pl. pajorok kártételénél),
- a légi vegyszeres kezelés egyenletességét javító fejlesztés.

Horváth Béla „A fatermesztés gépesítésfejlesztése” témakörben megfogalmazta a gépesítéssel kapcsolatos általános követelményeket, amely szerint azok:

- igazodjanak a strukturális átalakulás követelményeihez,
- megfelelő rugalmasságot biztosítsanak a fatermesztési és fahasználati technológiák megvalósításához,
- költségtakarékos technológiák megvalósítását tegyék lehetővé,
- feleljenek meg a szigorodó környezetvédelmi és minőségi követelményeknek.

Előadásának további részében választ adott a fatermesztés és az erdővédelem szabta feltételek megvalósításának hazai lehetőségére. Végezetül összefoglalta a további teendőket:

- súlypontos feladatként kell kezelni a hazai gépgyártás felfuttatását, különösen az adapterek gyártásának területén,
- előtérbe kell helyezni a mezőgazdasági traktor-erőgépre szerelhető adapterek fejlesztését,
- a speciális célgépek fejlesztése csak akkor indokolt, ha azzal olyan különleges feladatokat lehet megoldani, amelyekre a piacon nem áll rendelkezésre megoldás,
- fel kell újítani az erdészeti gépek funkcionális vizsgálatát, ami alapja a gépfejlesztéseknek és a korszerű gépzemeltetésnek.

A fahasználat igényeit, lehetőségeit és a lehetséges megoldásokat *Marosvölgyi Béla* (EFE) elemezte „Műszaki igények és fejlesztési lehetőségek a fahasználatban” címmel. Megállapította, hogy

„– a magyar erdőterület és állományjellemzők nem változtak meg, így a 10 évvel ezelőtti elképzelt géprendszer jelenleg is megfelelne,

– a tulajdonviszonyokban bekövetkező változások a gépesítés szakmai lehetőségeit az államerdészet területén javították, a nem állami erdőben a gépesítés lehetőségei romlottak (kis és szórt erdőterületek stb.),

– a gépesítés gazdasági lehetőségei mindkét területen romlottak, a faexport piaci pozícióromlását a devizaigényes gépesítés lehetőségeit szűkítették,

– a gépesítés várhatóan három területen és területenként nagymértékben eltérő módon folyik majd”, a három terület: az államerdészet, a kényszervállalkozói szféra és a valódi vállalkozók. A fahasználat műszaki fejlesztésének feltételeit a következőkben látja:

„– az erdészettechnikai követelményrendszer korrekt meghatározása, illetve az új igényekhez igazodó újrafogalmazása,

– a befogadó technológia korszerűsítése-fejlesztése, valamint ezek kutatása,

– a fogadó-fenntartó infrastruktúra megteremtése,

– a gépesítés és gépzemeltetés hatékony feltételrendszerének kialakítása.”

„Az erdőfeltárás és az erdészeti útépítés új törekvései”-t *Koztka Miklós* (EFE) mutatta be. Megállapította, hogy az erdőfeltárás és az erdészeti útépítés csak akkor hat kedvezőtlenül a környezetre, ha azok megvalósítása szakszerűtlen. Felhívta a figyelmet arra, hogy az elvtelen költségsökkentés műszakilag, ökológiailag és ökonómiailag egyaránt kedvezőtlen feltáráshálózat kialakulását okozza. Hangsúlyozta, hogy a feltáráshálózatot az erdő infrastruktúrájának kell tekin-

teni, és azt területfeltáró hálózatként kell kialakítani. Ennek érdekében:

- át kell alakítani az erdőfeltárás fogalmi rendszerét,
- új hálózatvezetési módszert kell kidolgozni, majd ennek alapján a meglévő feltárási tervek aktualizálási kell.

Az erdőfeltárás fogalmi rendszerének átértékelésekor:

- át kell fogalmazni az erdészeti szállítás fogalmát, a szűkebb értelmű anyagmozgatás helyett a fogalom tágabb értelmezését kell megadni,

– szemléletében meg kell változtatni a feltáráshálózat helyét és értelmezését az erdőgazdálkodásban, és azt az erdő infrastruktúrájának kell tekinteni,

– a kizárólag közgazdasági indokok helyett minden hatás elemzésére támaszkodó érvrendszert kell kidolgozni a hálózatok kialakításához,

- át kell értékelni az optimális útsűrűség fogalmát,
- ki kell alakítani a feltáráshálózatok új tagolását, és ennek alapján ki kell dolgozni a feltárási koncepciókat.

Az erdészeti útépítésekről megállapította, hogy a tervezési elvek megfelelőek, azok korszerűsítése folyamatban van. A problémák főként a kivitelezés területén fordulnak elő, amelyet a beruházó és a támogatást adó bevonásával végzett – megfelelő műszaki előírásokra támaszkodó – műszaki ellenőrzéssel lehetne megszüntetni. Végül megfogalmazta a természet- és környezetvédelem szempontjából etikus mérnöki magatartást.

ERDÉRT RT

„Szakmai kihívás + anyagi gyarapodás”

A Szovjetunióban vagy utódállamaiban végzett erdő- és faipari mérnökök jelentkezését várjuk:

- szakértői listák összeállításához,
- külföldi tartózkodással járó, jól fizetett, szép feladatokra új munkatársaink kiválasztásához, illetve a lehetséges személyekről adatbázis kiépítéséhez.

A jelentkezéseket várja és további információkat ad:

Herpay Zsuzsanna humánpolitikai igazgatóhelyettes

Cím: Erdért Rt. 1054 Budapest, Akadémia u. 1-3. sz.

Telefon: 1122-892

Az új elveknek megfelelően kialakított feltérőhálózat már nemcsak a faanyagmozgatást szolgálja, hanem az a társadalom által megkövetelt többcélú, tartamos erdőgazdálkodás infrastruktúrája lesz. Az ebből származó többletterheket azonban az erdészeti útépítések támogatásán keresztül a társadalomnak vállalni kell.

Csóka Péter (ERSZ) „Az erdészeti szakigazgatás információ-rendszere” c. előadásában bemutatta annak kialakulását, fő jellemvonásait és fejlesztésének irányait. Az előző munkájának méltatása mellett ismertette az új adattárról szóló elképzeléseket is, amelyek az erdőtervi felvételi állapot és az idők folyamán lezajló valamennyi változás egyetlen relációs adatbázisba fűzésével az erdőtervek tervnyilvántartás szerkezetét igyekeznek leképzeini. Az előadás foglalkozott a térinformatika alkalmazásának eddigi eredményeivel és lehetőségeivel is, hangsúlyozva, hogy a szakigazgatás információs rendszer következő generációja már minden bizonnyal a GIS kínálta lehetőségei kiaknázására fog törekedni.

Németh József (FAKI) „A fahasznosítás időszentí műszaki fejlesztési feladatai”-nak ismertetésekor bemutatta az európai és a hazai fahasznosítás helyzetét és azokat a kitérési pontokat és lehetőségeket, amelyek a hazai fahasznosítást eredményesebbé tehetik. A sok adattal alátámasztott elemzés a fagazdaságok számára megadja a fahasznosítás politikáját.

Murósi György „A műszaki fejlesztés anyagi feltételei”-t elemezte. Bemutatta, hogy a műszaki fejlesztésre fordítható eszközök három forrásból származnak:

- az elszámlolt amortizációból,
- a mérleg szerinti nyereségből,
- valamilyen külső forrásból.

Ezek felhasználásáról megállapítja:

- az értékesítési leírást a gazdálkodók nem fordítják beruházásra;

- „azokban az országokban, ahol az erdőterületek egy részét nagy magánerdő-tulajdonosok birtokolják, ott ezek a műszaki fejlesztés élvonalai. Az állami erdők inkább a közcélok megvalósítására helyezik a hangsúlyt. Hazánkban az államerdészetnek a két cél teljesítését együtt kell felvállalni;

- a külső források azokat a támogatásokat foglalják magukban, „amelyek akkor indokoltak, ha az erdő pénzügyi hozamai nem érik el a szükséges mértéket; a védelmi és az egészségmegőrzési szolgáltatások biztosítása az elfogadhatónál nagyobb mértékű költségnövekedést vagy hozamkiesést okoz.”

„A változó szemléletű erdőgazdálkodás problémáira a válaszni nagyrészt az államerdészetnek mint „innovációs motornak” és a kutatásnak kell megadni. E két terület szorosabb együttműködése azért is kívánatos, mert a kutatás állami finanszírozása jelentősen csökkent az utóbbi években. Ez a tendencia nagy valószínűséggel nem változik meg. Az erdő-

gazdálkodás viszont az új kihívásoknak csak akkor tud megfelelni, ha szellemiekkel és anyagiakkal kellően felszerelve lát neki a problémák megoldásának.”

Szebeni László (Nagykunsági EFAG Rt.) a „Műszaki fejlesztés a gazdálkodói gyakorlatban” című előadásában rámutatott arra, hogy azt csak a társadalmi munkamegosztás kialakult rendje szerint több szereplőnek együttesen kell megoldani. Megállapította, hogy hiányzik a műszaki fejlesztési politika, nincs koordináció, nincs kutató-fejlesztő profi szervezet és nincs gyártó sem (csak kapacitás van).” Mindezek ellenére „a gazdálkodó szervezetek stratégiai fontosságúnak tartják az erdőgazdálkodás műszaki fejlesztését, mert enélkül nincs előrelépés. A műszaki fejlesztés igényén túl jellemző a rendszerszemléletű gondolkodás (ökológia-technológia-modul rendszerű technika), az EU-konformitás, az energiatakarékos, környezetbarát, kíméletes munkavégzésre való törekvés”.

A témához hozzászólt *Sólymos Rezső*. Megállapította, hogy az erdészeti műszaki fejlesztés az erdőgazdálkodás kulcsfontosságú kérdése. Az egyes szakterületeket érintő magas szintű előadások közül azonban hiányzott az átfogó, erdészeti műszaki fejlesztési koncepciót megfogalmazó előadás. Történelmi áttekintés alapján megállapította, hogy a hazai erdőgazdálkodás olyan korszakban és olyan állapotban van, amikor halaszthatatlan az átfogó erdészeti politika és benne az erdőgazdálkodás-fejlesztési koncepció kidolgozása. Ennek megalkotására – mivel az erdőgazdálkodásért felelősök nincsenek itt – az MTA Erdészeti Bizottságának védnöksége alatt alakult bizottságnak kell vállalkozni (Erdőgazdálkodás-fejlesztési Tanács). Ez a szervezet – széles körű szakmai bázisra támaszkodva – néhány év alatt kidolgozhatná az erdőgazdálkodás-fejlesztési programot. Ez egyben belépőt jelentene az EU-ha is.

Az ülés eredményeként megfogalmazható, hogy elsőrendű feladat az átfogó erdészeti fejlesztési politika kidolgozása, majd meg kell oldani azokat az általános feladatokat, amellyel az erdészettechnikai kérdéseket a társadalom felé meg kell jeleníteni;

- ki kell alakítani az erdőgazdálkodás műszaki tevékenységének arculatát;

- az erdőgazdálkodásról készített tájékoztatókban a biológiai jellegű tevékenységek mellett hangsúlyozni kell az erdőgazdálkodás megvalósításában elengedhetetlen műszaki beavatkozások fontosságát;

- megfelelő képet kell kialakítani a társadalomban az erdőgazdálkodás műszaki kérdéseiről.

Az elhangzottakból egyértelműen kiderült, hogy a többcélú, természetközeli erdőgazdálkodás nem nélkülözheti a műszaki megoldásokat, ezért műszaki fejlesztésre és erdészeti műszaki kutatásokra továbbra is szükség van. Arra a kérdésre, hogy a technika alkalmazása konfliktus vagy harmónia, *E. Rónay* gondolataival lehet válaszolni, amely szerint: „nyugodtan kijelenthetjük, hogy a műszaki fejlesztés és a többcélú, természetközeli erdőgazdálkodás között lehet és sok esetben már van is harmónia. Csak el kellene érni az ilyen jellegű erdőgazdálkodás megbecsülését és költségeinek megtérítését.”

Az **ÖTVENÉVES** fennállását ünneplő AFZ némettestvér-lap júliusi számában ismertette olvasóival Egyesületünk szegedi közgyűlésének eseményeit.

HEGEDŰS PÉTER – KOLTAY ANDRÁS – SASHALMI MIKLÓS

Szegélyvédelem a gyökérrontó tapló ellen

Erdeifenyő-állományainkban jelenleg is a gyökérrontó tapló *Heterobasidium annosum* (Fr.) Bref okozza a legkiterjedtebb károkat. Országosan 1200-1500 hektárra tehető évente a fertőzéssel érintett állományok nagysága. Elsősorban a homoki fenyvesekben jelentkezik a kár, mivel az itt kialakuló jellegzetes kiterjedt horizontális gyökérzet eszményi feltételeket teremt a gomba terjedéséhez.

A kórokozó spórái a fagyos napok kivételével egész évben folyamatosan képződnek. Az elsődleges fertőzős leginkább a tisztítások, gyérítések alkalmával hátramaradó friss tuskók vágáslapján következik be. A gombafonalak évi 1 m-es növekedési sebességgel terjednek a gyökerekben, s a gyökérintkezések révén képes másodlagosan fertőzni az egészséges fákat is. A kórokozó a Pinus-fajoknál a szíjfacst támogatja, így a fertőzött fák rövid időn belül elpusztulnak. Az egy pontból sugárirányba haladó fertőzés következtében alakulnak ki a jellegzetes pusztuló foltok az állományokban. A kórokozó éves növekedési sebességéből és az állományban lévő fák sor- és tőtávolságából könnyen kiszámítható, hogy a fertőzést követően mekkora kiterjedésű folt képződhet az adott állományban.

Dr. Pagony Hubert a 80-as évek elején hatékony biológiai megelőző védekezési eljárást dolgozott ki a kórokozó megfékezésére. Ennek lényege, hogy egy antagonista szaprofita gombafaj, az óriás terülogomba *Peniophora gigantea* (Fr.) Masseur spóraszuspenzióját kijuttatva a friss tuskókra, meggátolható a gyökérrontó tapló meglepedése, elsődleges fertőzése. A PENOFIL márkanéven forgalmazott készítmény a nevelővágásokban alkalmazva – immár több mint egy évtizedes vizsgálat eredményeként bizonyítottan jó hatásokkal – képes jelentősen csökkenteni a gyökérrontó tapló okozta károk mértékét. A szer alkalmazása azonban az elmúlt néhány évben jelentősen csökkent, így várható a gomba kártételének gyors növekedése, amit jeleznek az Erdészeti Figyelő Jelzőszolgálathoz érkező adatok is.

A védekező drasztikus csökkentésnek okai sokrétűek, bár megítélésünk szerint leginkább azzal magyarázható, hogy a megelőző védekezés eredménye korántsem oly látványos, mint például a lombfogyasztó rovarok elleni vegyszeres permetezésé.

A kórokozó az állományban való meglepedését követően néhány év múltán a pusztuló foltok növekedése rohamossá és látványossá válik. Ez különösen szembetűnő akkor, amikor a kezdetben különálló kisebb foltok összenőnek. Ilyen esetekben gyakran az egész állományt idő előtt le kell termelni.

A gyökérrontó tapló okozta, foltszerűen jelentkező pusztulás megfékezésére dolgoztunk ki a HM Kaszói Erdőgazdaság Rt. területén egy védekezési eljárást. Ennek segítségével lokalizálható a fertőzés, azaz megállítható a pusztuló folt további növekedése.

Az eljárás folyamán abból indultunk ki, hogy a kórokozó másodlagos fertőzése sugárirányban, a gyökereken keresztül történik. Amennyiben a fertőzött és egészséges gyökerek közötti kapcsolat sikerül megszüntetni, úgy a kórokozó tovaterjedése a pusztuló foltok szegélyén megállítható.

1988-ban Kaszópusztán a Szentá 29 A 21 éves erdeifenyő-állományban a gyökérrontó tapló fertőzése következtében kialakult kisebb foltokban – ahol az elhalt fák tövében már megjelentek a termőtestek is – állítottuk be a kísérleteket. Az egyes foltok átmérője öt és tíz méter körül mozgott. Ezek közül kettőben 3-5 m szélességben a szegélyeken kivágtuk az egészséges fákat, majd ezek tuskóit színezett PENOFIL spóraszuspenzióval kezeltük. A kör széléin elhelyezkedő egészséges fákat festékekkel megjelöltük.

Kontrollterületként egy másik fertőzött és közel azonos méretű foltot jelöltünk ki, amelynek szegélyén ugyancsak megjelöltük az egészséges fákat.

Hat hónap múlva újra felkerestük az állományt és a kezelt tuskókból korongokat vágunk, amelyeken rövid inkubációs idő után azonosítani tudtuk az óriás terülogombát. Ez egyértelművé tette, hogy a mesterségesen kijuttatott antagonista gomba sikeresen meglepedett a tuskókon, és évi 1,5 m-es növekedési sebességgel a tuskókon teljesen átszővi az egész gyökérrendszert, lehetetlenné téve a gyökérrontó tapló tovaterjedését az egészséges élő fák irányába. Egy évvel a kezelést követően a tuskók felületén megjelentek az óriás terülogomba viaszszőrű buskotot képező szürkésfehér termőtestei is.

Évente visszatérve a kísérletek helyszínére azt tapasztaltuk, hogy a kezelt foltok mérete nem változott, azaz nem terjedt tovább a pusztulás, míg a kontroll-foltban évről évre újabb fák halnak el a szegélyeken.

A vizsgálatok azt mutatják, hogy az eljárás alkalmazásával sikeresen lokalizálható a gyökérrontó tapló fertőzése. Ugyanakkor feltétlenül rá kell mutatnunk a megelőző kezelés szükségességére, mert csak ennek révén fékezhető meg a kórokozó nagy területű elterjedése, károsítása.

márkakereskedés

Erdészeti, kertészeti gépek, tartozékok, alkatrészek
(kis- és nagykereskedés)

AKCIÓ!!!

10-20% engedmény az erdészeti gépekre!

EL-1600	41 900	36 006
H-36	64 900	51 934
H-40	66 900	54 419
H-51	84 900	73 894
H-61	100 900	87 375
H-254 XP	120 900	105 735
H-257	114 900	99 875
H-268	107 900	93 625
H-272 XP	126 900	110 998
H-281 XP	134 900	117 846
H-371 XP	124 900	137 520
H-265 RX	200 900	175 709

Euro1 osztrák láncnőolaj 10-100	200 liter	175 Ft/liter
	60 liter	200 Ft/liter
	20 liter	210 Ft/liter

Szentes, Mátyás király u. 3.
Telefon: 63/312-240

TÖRÖK ANDRÁS

A Hubertusz-szindróma

Elsőször öt évvel ezelőtt jártam a Sümegi Erdészet hubertuszi bükkösein, néhány erdőfelügyelő kollégámmal. Az ott dolgozó szakemberek nagyon érdekes jelenségre hívták fel figyelmemet. Extrazonális bükkösek felújítások azt tapasztalták, hogy az állomány alatt megjelent újulat élt néhány évet, azután fokozatosan eltűnt. Bejártuk az egész területet, mindent volt újulat, látszólag ép, egészséges, de 30 cm-nél nagyobb nem volt egy szál sem.

Időközben saját felügyeleti területemen is hasonló jelenségre lettem figyelmes. A jól indult bükkfelújítás magassági növekedése lassult, annak ellenére, hogy jók voltak a fényviszonyok, s az idő, Asperula odorata típus is kedvező feltételeket jelentett. A bükkújulat első ránézésre egészségesnek, vadkármentesnek tűnt. Közlebről szemügyre véve több fiatal újulatot, azt tapasztaltam, hogy a gyűrűzések (a csücsrügy alapi részének gyűrűszerű képződménye a vezérhajtás) szabálytalanul, változó hossz után követik egymást. Az még csak megmagyarázható az aszályval, ha 6 cm-es növekedést 4 cm-es követ, de 2 cm-es növekedés semmiképpen sem írható az aszály számlájára. Ilyen kis növekedéskor vadkár kell gyanakodni. A leharapott, csücsrügy nélküli vezérhajtás leszárad a legközelebbi rügyig, vagy leveles hajtás állapotban a legközelebbi levélhónalji rügyig. Ez a hajtásrész leszáradás után leesik. A csücsrügy szerepét pedig az oldalrügy vagy a levélhónalji rügy veszi át úgy, hogy belőle fejlődik ki a vezérhajtás a szár egyenes meghosszabbításaként. A fiatal bükkújulat mindaddig képes a regenerálódásra, amíg van levélhónalji rügye. Ha a legelső levél alatt harapja le a vad a bükkújulatot, az elpusztul. Tapasztalataim alapján az ilyen fiatal növény nem képes alvrügyet fejleszteni másodlagosan kialakult merisztéma-sejtekből. Ezen feltételezésem ellenőrzése céljából fiatal bükkök legelső rügy alatti visszavágásával mesterségesen is előidézték ezt a helyzetet, s tapasztaltam, hogy azok nem hajtottak ki. Többéves korban ismert a bükk jó sarjadzóképesége. A sérült, 40-50 cm magas bükkújulat már bátran töre vágható. Ezt a lappangó, alig észlelhető vadkárt neveztem el Hubertusz-szindrómának, mely az egész térségben kísért, megnehezíti, kapkodóvá, kiszámíthatatlanná és bizonytalaná teszi a felújítások menetét, megkeserítve ezzel az erdőművelő és az erdőfelügyelő életét is.

Nagy probléma az ilyen típusú vadkárral kapcsolatban, hogy nehezen kimutatható, illetve bizonyítható. Gondoljunk csak meg: egy teljesen épnek látszó bükk is lehetett vadkáros, de ezt bizonyítani csak akkor tudjuk, ha láttuk csücsrügy nélküli hajtás állapotában. A visszazáradás oka lehet fagykár és gombakár is. A téli vadkár fiatal újulat esetében nyár elejére eltűntek.

A fent leírt jelenség kapcsán elgondolkoztam azon, hogy a vadkár észlelésének és kimutatásának nem csak ez az egy gyenge pontja van. Az erdei vadkáról csak az erdőfelügyelőiség vezet nyilvántartást. Az erdőfelügyelőiség által kimutatott vadkárstatisztika is félrevezető lehet, mert nem teljes körű. Így nem segíti minden esetben a felújítások sorsáról való helyes szakmai döntések meghozatalát.

Felújítógázokban (bükkösökben, cseresekben, tölgyesekben egyaránt) legtöbbször akkor a legnagyobb a vadkár, amikor a kimutatás szerint nulla. A makkot még kikelés előtt

megeszi a vad. Példaként említtem az ugodi ólaki cserest, amely már 16 éve megbontott állapotban volt. 5-6 méterenként akadt benne egy-egy cserújulat. Az erdszert 1994-ben bekerítette a területet, s a következő évre már olyan kefesűrű újulat keletkezett, hogy helyenként nem lehetett közelélni. A mellette lévő ugyanolyan korú, ugyanolyan záródású cserében néhány újulat akadt csupán. Az erdőrészeletre írt vadkár végig nulla volt.

A bükk esetében a helyzet azért veszélyes, mert az plaztikus koronája révén gyorsan bezárul. Ha ez újulat nélkül történik meg, akkor a bükk megjelenése érdekében szükséges további bontás hatására a termőhely elgyomosodik, sok esetben elszedresedik. Ilyenkor már csak igen nagy költségek árán hozható fel az újulat, nem beszélve arról, hogy az anyafelújítás minősége egy bizonyos kor elérése után rohamosan romlani kezd. Célserű minél előbb bekeríteni a területet. *Kívánatos lenne, ha ezt a műveletet vadkáros területeken már az előkészítő vágás megkezdésekor végeznék el.*

Az utóbbi időben felügyeleti területemen csökkent a kimutatás szerinti vadkár. Nem vagyok meggyőződve arról, hogy ez hűen tükrözi a fennálló állapotokat. Farkasgyepűn a megbontott cserések sikerének átlagértéke nem éri el a 10%-ot. A megbontott állományokban az általam kimutatott (és kimutatható) vadkár értéke nulla.

Tarvágások után a folyamatosan lévő erdszűrészekben a vadkárt megbízhatóbban tudtuk becsülni. A tarvágások arányának csökkenése, a felújítógázok arányának megnövekedése csökkentette a kimutatható vadkárt. Ha valamit hitelt érdemlően nem tudunk mérni, következtessünk más módon a jelenségre. Például közvetett módon, mintaterületek alkalmazásával. Az a vadkárkimutatás, mely nem teljes körű, a valóságnál kisebb értéket mutat, félrevezető, csapdát állít valamennyi szakembernek.

A fent leírt bonyolult, nehezen tetten érhető folyamatok érzékeltetik, hogy a minőségi és mennyiségi erdei vadkár pontos kimutatása felújítógázokban csaknem lehetetlen. Amit tudunk: eredményes-e a felújítás? Ha eredménytelen, akkor elsősorban ne a kozmikus tényezőkre, a világméretű szárazodásra és melegezésre, hanem a vadlétszámmal kapcsolatos aránytézisünkre gyanakodjunk.

„Soós” INGATLANIRODA Egyéni Cég

H-6000 Kecskemét, Nyíri út 41.

Tel/fax: (76) 497-022

Tisztelt eddigi és leendő ügyfeleim!
Kibővített tevékenységi körrel
a következő szolgáltatásokat vállalom:

0201	Erdőgazdálkodás
0202	Erdőgazdálkodási szolgáltatás
7422	Szakmai, tervezési tanácsadás

éves erdőgazdálkodási tervek,
erdőtelepítési pályázatok készítése,
erdő művelési ágú ingatlanok forgalmazása, cseréje,
egyesítése, erdőértékbecslés,
erdővel kapcsolatos ügyintézés, bonyolítás

DR. SZÓDFRIDT ISTVÁN

Hazai talajaink és az erdőtelepítés lehetőségei

Ismeretesek azok a számadatok, amelyek a hazai erdőtelepítés újabb feladatait fogalmazzák meg. A tervezett mérték megvalósítása azonban sok egyében kívül a termőhelyi viszonyoktól is függ, ezen belül a talajok megsabta lehetőségektől. Erre tekintettel célszerűnek látszik áttekinteni azt, hogy hazai talajaink milyen kiterjedésűek, milyen arányban borítják őket erdők, és az összehasonlításra alapozva lehet becsléseket, elképzeléseket kialakítani arra vonatkozóan, hol lenne célszerű elsősorban kereskednünk nagyszabású célok megvalósítása végett.

Továbbiakban számaadatok mutatnak be. Az országos számaadatok *Várallyay és munkatársai* közölték az egyes talajtípusok hazai elterjedésére vonatkozóan, valamint a másik számsor az erdőszeti üzemtervekből *Mészáros Károly és munkatársai* által gyűjtött adatokat jelzi. Célszerűen nem bontottam le a fentieket talajtípusra, elegendőnek találtam a talaj-főtípusok szerepeltetését, tájékozódásra ezek is elegendő alapot szolgáltatnak. Az adatok bemutatása előtt szeretném megállapítani, hogy az üzemtervi adatok jobbra becsültek vehetőek, nincs minden esetben tételes helyszíni és laboratóriumi vizsgálat. Ez némi pontatlanságot okoz, de általában tájékozódásra megelégsélem szerint így is felhasználható.

A táblázatban a talaj-főtípusok hektárban kifejezett összes területét (Várallyay alapján), valamint az erdővel borított területnagyságot tüntettem fel, majd a kettő százalékos viszonyszámát jelöltem meg.

Főtípus neve	Összes terület ha	Erdővel borított ha	Erdősültség %
Váztalajok	777 050	373 078	48,1
Közethatású talajok	263 200	145 955	55,5
Barna erdőtalajok	3 176 550	867 734	27,3
Csernozjomok	1 091 580	35 723	3,3
Szíkes talajok	539 240	7 790	1,4
Réti talajok	2 882 340	58 937	2,0
Láptalajok	124 590	12 997	10,4
Öntés- és hordaléktalajok	239 990	69 734	29,1

Megjegyzés: A mocsári erdők talajaira vonatkozóan található adatok bizonytalanságot tükröznek, ezért ezek a táblázatban nem szerepelnek.

Az adatok tanulmányozása segít abban, hogy valószínűsítsük azokat a talajokat, ahol erdőtelepítésre nagyobb mértékben számíthatunk. Vegyük sorba a kimutatásban szereplő tételeket.

1. A *váztalajok* erdőszültsége jelentős, feltételezhetően a homokterületeinken található futóhomok és humuszos homok váztalajok adják az erdővel borítás nagyobb hányadát. Sziklás, kőves váztalaj és kavicsos váztalaj helyileg kisebb kiterjedésben van, ezért ezek nagy része, ahol erdővel hasznosítható, ott már betelepültek vagy betelepítettek őket. A tartalék a további erdőtelepítésre tehát főként a homokjaink ilyen talajtípusain helyezkedik el. A felgyújtott és gyenge termőképességű homoktalajok azonban csak állami beruházásuként jöhetnek számításba, mert magánerdő-tulajdonosi itt nehezen fogja rászánni magát a sokféle kockázattal és főleg tömérédek költséggel járó erdőtelepítésre. Számolnunk kell a természetvédelem ellenőreire is, hiszen itt csak honosított fenyőfélékkel tudunk eredményt elérni, őshonos hazai fafajok nem áll rendelkezésre. Ugyanakkor a talajfejlődés megindítása érdekében, a talajvédelem szolgáltatában itt is szükség lehet erdőre. Elsősorban a honosított gyomnövényekkel borított egykori szántókban. Az ősgyepekkel óvatosabban kell bánnunk, ezek természeti értéket képviselnek, tehát lehetőleg hagyjuk meg őket eredeti összetételükben.

2. A *közethatású talajok* erdőszültségének aránya a legmagasabb, érthető, mivel a sekély gyenge vízháztartású rendzina, humuszkarbonát stb. talajok művelésére más ágazat nem vállalkozik, legfeljebb a szőlőművelés és legelő foglal el belülről kisebb területeket. Amennyiben ilyen talajú területet bocsátanak rendelkezésünkre erdőtelepítési célzattal, a legnehezebb feladatot itt kell megoldanunk. Egykori kopárirtásfői tapasztalataim szerint több gond volt a rendzina talajok humuszos feltalaj búján tenyésző fűnővényzettel visszaszorítása itt, mint a váztalajok látszatra nehezebb feladatot jelentő dolomit sziklás-köves váztalajának betelepítése fenyővel. Mivel más versenytárs az ilyen talajra alig akad, ezért számolhatunk azaz, hogy ilyen talajokból is több eshetőségünk lesz kápi erdősítésre. Bár a legtöbb sikert itt is a fenyőkkel lehet elérni, de főleg a barna rendzina motyós és csertőly is illeszhető, tehát a tájvédelmi körzetekben ezeket kell előnyben részesítenünk. Gazdasági sikert nem sokat remélhetünk az ilyen talajoktól, mert nagyon szűz adottságúak, tehát beerdősítésük állami beruházásaként valósítható meg. Talajvédelmi megfontolások miatt mindenképpen helyes lenne újra erdővel fedni a legelőket.

3. Nagyon alacsony a *barna erdőtalajok erdőszültsége*, holott ezek az első számú erdőtelepítésre leginkább érdemes talajok. Különbösen ott, ahol lejtős területeken találjuk őket, erdőszültséjük kivéve vagy már részben elpusztított alakban. A legérdekesebb feladataink itt jelentkeznek, mert itt az erdőszet nemcsak a talajvédelmet szolgálja, hanem – különösen a Dunántúlon – a dombsíkok lapos, sík területein lévő mezőgazdasági területek visszahódításával jövedelmező erdőgazdálkodást is folytathat. A mezőgazdasági túltermelési válság előbb-utóbb kikényszeríti ezek visszahódítását az erdőnek, ezek után kell elsősorban kapazkodnunk.

4. A *csernozjomok* optimális feltételeket nyújtanak a mezőgazdaság számára, erdőnek túl szárazak és a meszes talajokkal hazai fafajaink túlnyomó része nehezebben bírkozik meg, itt tehát az az ésszerű, ha ezeket meghagyjuk a mezőgazdálkodás részére, legfeljebb mezővédő erdőszávok, majorfásítás, településvédelem számára lehet rájuk gondolnunk. Egy-két erdőszültségi százalékelmelkedés itt már bőven elég, nem érdemes többet kívánnunk.

5. A *szíkes talajok* erdőnek sem igazán alkalmasak. Szükségből és meghatározott szíkes talajokon lehet ezzel foglalkozni, de csak talajjavítási célzattal, ezen a téren nincsenek és nem lehetnek nagyra törd terveink.

6. A *réti talajok* erdőtelepítésre jó lehetőséget nyújtanak, ha a vízrendezések nem tették tönkre a megfelelő vízellátottságot. Kocsányos tölgynek való termőhelyek ezek, de csak álló vagy időszaks, esetleg változó vízellátottságú hidrológiai adottságokkal kiegészülten. A rétek legfőbb hasznosítója az állattenyésztés, az ilyen talajokon még akkor sem táplálhatunk nagyobb reményeket, ha az alacsony erdőszültséget mérlegeljük.

7. A *láptalajok* erdőszeti hasznosítása megoldható, a szelvényező oldalról megítélten szükséges is lenne nagyobb arányú erdőszültség elérének, de azt is látunk ki, hogy számos lépévédkünkön olyan vízrendezéseket hajtottak végre, nemegyszer úgy lecsapolták azokat, hogy az erdőszet rendelkezésre álló fafajválasztékkal jelentős területnövekedést nem tudnánk elérni. A meglévő erdők fenntartása, védelme azonban mindenképpen indokolt.

8. Az *öntés- és hordaléktalajok* azok a talajok a barna erdőtalajokon kívül, amelyek az erdőgazdálkodás számára a legtöbbet jelenthetik. Kiváló nagy hozamú erdők nevelhetők itt, az erdővel jelenleg nem borított öntés- és hordaléktalajokon – a mély fekvésű zárványoktól eltekintve – az erdőgazdálkodás a legtöbbet ígérő ágazat. A mezőgazdaságnak az ilyen talajok aligha felolnók meg, mert a mezőgazdasági növény általában nem bírja a szeszélyes elöntéseket. Alacsony növényekről van szó, amelyeknek vízzel borítása pusztulásukat hozhatja, ezért itt az erdő számára jelentős lehetőségek nyílnak. Ha tehát választanunk lehet, akkor elsősorban az ilyen talajok irányában érdemes erőfeszítéseket tenni. Kevés olyan öntés- vagy hordaléktalajunk van, amelyen ne lehetne nagy hozamú füzéseket, nemes nyárasokat ültetni, utóbbiakat még akkor is, ha a terület magánkézből van. A gyors növéssű nyárasok a magántulajdonos számára is előnyös megoldásnak tűnhetnek az erősen kockázatos mezőgazdálkodással szemben. Fentiekben rövid áttekintést adtam hazai talajaink erdőszültségéről és rámutattam a lehetőségekre, ahol az erdőtelepítések legnagyobb jövőjük lehet, erőfeszítéseinket ezekre érdemes összpontosítanunk.

DR. TÓTH IMRE

Az erdők túlhasználata, elvékonyodása az Alsó-Duna-ártéren

Országunkban a hullámtéri és az ármentett ártéri erdők együttes területe kb. 100 300 ha. A három ártéri erdőgazdasági táj: a Tisza és mellékfolyói; a Közép- és Alsó-Duna-ártér; a Szigetköz tájak ennek 81%-át ölelik fel. A Baja környéki ártéri erdők és ezekből is a Gemenci TK...-be eső állami erdők területe 13 300 ha.

Az ártéri erdők jelentősége nagy fatömegtermelői képességük révén országunk faellátásában megcsokszorozza jelentőségüket. Nemcsak 2-3-szorosát adják fatömegben, hanem azért is, mert a vastag lemezipari rönkök megtermelésére is képesek. Ezzel minőségben is továbbá 2-3-szoros értéket termelnek átlagos vagy jó termőhelyeken. Tehát az értékes termőhelyet az ártéri termőhely és erdőtipológia figyelembevételével fatermelésre kell használni, legyen bárki azok tulajdonosa.

Az Alsó-Duna-ártéri erdők adják a legnagyobb magassági méretet előző kocsányos tölgy, magyar vagy szlapon kőris, fűhár fűz, fekete nyár, fűhár és szürke nyár és egyéb faegyed. A törzsfajlélek méretvételci igazolják ezt. Ezek az értékes szelektálással, szakszerű erdőgazdálkodással arányaikban még fokozhatók.

A tervegátlakodás annak idején megszabta a faárakat. A lemezipari rönkvastagság határa 35 cm volt. Kőbméterenkénti vastagságára a 70 cm vastag rönkök is azonos volt ezzel. Így a legtöbb fatömeget adó vágáskorhoz céltudatosan közel maradt a legnagyobb értéket nevelő vágáskor.

Ha a vastagabb rönk kőbméter egységára tovább emelkedik (piaci ár), akkor növekedéértük és vágáskoruk is emelkedik. Ha elérik ennek optimális értékét, beleértve a méretekkel arányos kitermelés és szállítási költségnövekedés értékesítőként hatását, akkor – ha csak turista és kiránduló tömegek zavaró jelenléte és egyéb, a megszokott munkavégzéstől eltérő zavarás közre nem játszik – a gemenci erdőtest minden értékének megőrzését ez, az erdő a vágáskorra épülő erdőgazdálkodás jól szolgálja.

Ehhez azonban hozzátartozik néhány olyan előírás is, amely többletköltséggel jár. Ilyen például az, hogy nyárfajtákból csak a 40-60 éves kortág részében megelő és értékes lemezipari rönkök nevelő fajtákat szabad az erdőbőm belsejében alkalmazni.

A másik az, hogy a természetes alsó szintet már ültetékör képviselőt kell a feljuttatban.

A harmadik az, hogy a magas fekvésű és értékes aljnövényzetű erdőrészekben csak télen folyhat fakitermelési munka. Ugyanez vonatkozik egyéb értékes, ritka növényfajta rejtő területe és a nagy-madarak fészkelőfűjének 100-200 m-es körzetére is. A fészkelőfűk közelében sem ápológép nem állhat meg, sem emberek nem tartózkodhatnak.

Folytatni kell a terület fokozottan keresztül történő vizpótlási lehetőségek megjavítását, a víz útját álló felszaporodások vagy átútlások, fekfutótarlaszok eltávolítását, mely munkát 1976-85 között már elkezdte a GAEVG erdőművelési részlege. E feltételekből a többletköltséggel járó tételek megtérítéséről gondoskodni kell.

Külön kell azonban foglalkoznom a félreértelt, félremagyarázott vagy támadott erdőgazdálkodási kérdésekkel, felkapott szövegekkel. Mi bennük a szakmánkat terhelő jogos bírálat, mi a más okokra visszavezethető igazság és mi bennük a hatalmi expanziós törekvés sугallata hamisítás? Az erdők túlhasználata, elvékonyodása.

A vastag, öreg erdők területcsökkenése tény. Túlhasználata azonban a magyar erdőkben megtermelt fatömeghez képest nem történt. Mi okozza az ellentmondást? A fatömeg nagyobb bányádat termel meg a középkori erdők. A kitermelhető famennyiség az erdő hozadéka. A hozadék szabályozásában az éventenként, úgynevezett folyónövekedé képezi a felső értéket. Ennyit soha nem írhatnak elő kitermelésre az erdőgazdasági üzemtervek. A betervezett vágáskorok egészében létrejött növekedé átlaga az átlagnövekedé. Ez az előírás alsó határa. A kettő közé esik az előírt kitermelés fatömege.

Az átlagnövekedé a fiatalosok és az öreg állományok alacsony növekedé és a természetes fapasztlás, ritkulás miatt az előzőnél kisebb érték még akkor is, ha a középkori erdők területe szabályosan arányos a többihez képest. Magyarországon az ötvenes évek nagy és a hatvanas évek jelentős erdőtelepítési miatt az elmúlt 20 évben megnőtt a középkori erdők területe és aránya. Ez a tény még jelentős megtakarítás mellett is megemelte a kitermelhető fatömeget és vágáseréretté minősítette az egyebéket még fenntartható öreg erdők egy részét azért, hogy fokozatos legyen a kitermelés emelkedése. Ez a szakmai magyarázat. 1974-89 között az Erdészeti Hivatal élén a Vízügyi Hivataltól átkerült közgazdász szakember állt. Ő természetesen szakmájához híven az erdők maximális profitjának elérését ósztöndözte. Sikerágazattá tette ezzel az erdőgazdálkodást. Lombfaexportunk nemcsak fenyő- és cellulózimportunkat ellensúlyozta, hanem jónéhány évben azt is meghaladta. Ez úgy volt elérhető – a növekedéhez képest megtakarított fatömege ellenére –, hogy a megtakarítás a gyenge termőhelyű, veszteségesen kitermelhető erdőrészekben jelenkezett. Ezek aránya tehát megnőtt a jobbkozhoz, a gyorsabban vastagodókhöz képest. Ez a közgazdasági siker nem volt rablógazdálkodás, de nem is volt a szakmai etikával, az erdésziváttással összeegyeztethető. A vastag erdők csökkenésének egyéb okai is voltak.

Az aszályos évsorozatok az erdők vastagodását általánosságban is visszafogták. Az ártéri erdőkben a medermélyülés az átlagos vízszintet is csökkentette, főként az aszályos években. Az öntöző árhullámok is megritkultak. Az ármentett ártéri erdők talajvízszintjét néhol még tovább süllyesztették a mezőgazdasági belvízrendezés és a meliorációs alagszóvezetek. Akad azonban még sok egyéb ok, ami a talajvízszint süllyedését idézi elő.

A régebben még a más erdők háromszorosát adó ártéri fanövekedé a relatívan nagyobb vízellátás-csökkenés következtében fokozottabban merséklődött, mint a csak csapadékkal utalt többi tájban. Tehát időjárás, folyam- és vízrendezés, -elvezetési okok is akadtak.

A fajfajszététel változása is oka a vékonyodásnak.

Az ártér keményfás erdeiben régebben a szil volt az uralkodó fa, 15-20%, a 4-5% kőrissel, az 5-6% tölgygel szemben. A szil a tölgynél gyorsabb növevő, vastagabb fa volt. A vízrendezések okozta talajvízszint-süllyedés következtében fellépett szilfavész gombás betegség kiélté a szilok 90%-át. E száradéktermelésű és vékonyították az ártéri erdőket. A régi nemes nyárakat, a kései nyárakat, korai nyárakat 40-50 éves korukban vágtuk. Ezek 20 éves koruktól már méretek voltak. Aljuk természetes növényzete is kialakult ekkorra, és további 20-30 évig kiegészítették az ártéri erdőgerdőképet. A 2x2 m hálózatu ültetés szabályos nyoma is eltűnt, feloldódott 20 éves korukig a csemeteszám ötödére történt gyérítésekkel. Úgy tűnik, a természetvédők fel sem ismerték azt, hogy ezek is nemes nyárak voltak. Kritikákból elő lehet kikövetkeztetni.

Sajnos az őshonos fekete nyárak gombás betegségeit okozó mikroorganizmusok és elszaporodtak azok, amelyek e nemes nyárakat 1955/56 tele óta és főképp az 1965. évi, az egész erdőt legyengítő rendkívül hosszú árvíz óta nagyon érzékenyen támadták. Ezért új, ellenállóbb fajtákkal kellett őket lecserélni. Az újabb és a Pó völgyének nyárültvényeire alapozott nyárfaünesítés a rendkívüli gyors fiatalok növekedési erőlyre válogatta a nyárfajtákat. Így az újabb nemesnyár-fajták zöme csak 20-25 éves életkorig tartható fenn. Ugyanis laza szövétű fájuk békborhadásra hajlamos. 20 év alatt nem tud kialakulni a természeteshez hasonló erdőképet, vagy ha igen, csak az utolsó 2-3 évben. A vastag erdők jelentős csökkenését okozta tehát az újabb nemesnyár-fajták bevezetése, hiszen teljes életkorukból sokkal több (kb. fele) a fiatalosként megélt időt, mint pl. a korai nyár esetében, ahol ez legfeljebb az életkor negyedrét tette ki.

Az erdők vékonyodásában még annak is szerepe van, hogy ha kismértékben is, de nőtt a tölgy, kőris aránya a nyár-fűz, akác és a már említett szil, tehát a gyorsabban növő fajok arányához képest. Ez utóbbi ok hatása felgyorsul ma a középkorban fekvésben lévő és 40 éves vágáskor szándékkal ültetett OP nemes nyáraknak természetvédelmi indokkal az olasz nyár vágáskorára lerövidített vágáselőírásával. Ez a nyár-tölgy fajfajcsere meggyorsító üzemtervi előírás a vágáskor lerövidítésével véleményem szerint árt a természetvédelemnek. Kiiktatja a következő 20 év öregerdőt azért, hogy a területen ne 60 év múlva, hanem már 40 év múlva legyen középkori tölgyes. Ennyit mondhatok az erdők elvékonyodásának fontosabb okairól.